

Socijalni uticaj

Vrste:

- Uticaj prisustva drugih
- Odlučivanje u grupi
- Grupno rešavanje problema
- Grupno odlučivanje

Uticaj prisustva drugih

Norman Triplett (1898):

- biciklisti brže voze takmičeći se s drugim nego sami
- EXP. sa decom koja namotavaju konac sama i u grupi
  - 40 dece 8-17 godina
  - u situaciji takmičenja, 20 dece bilo brže, 10 isto, a 10 sporije

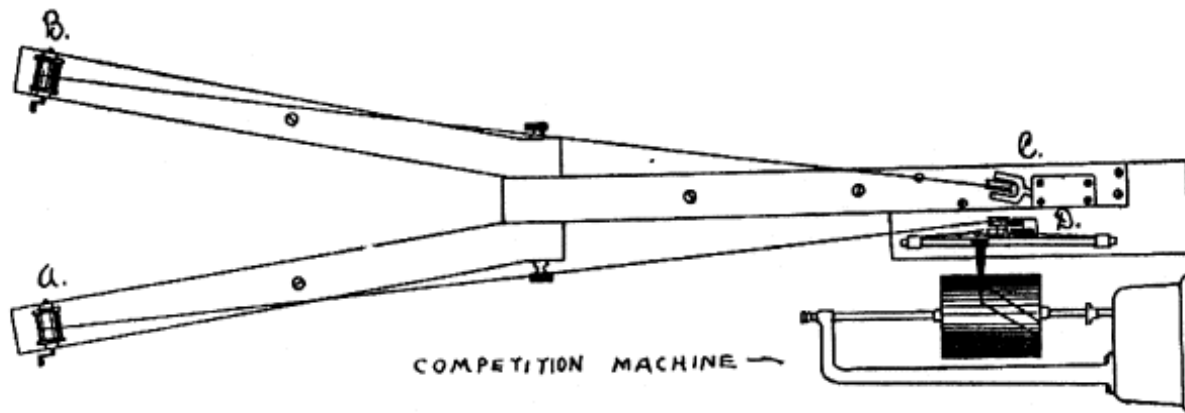

Figure 1. Triplett's "competition machine" (from Triplett, 1898, p. 519)

po sadašnjim kriterijumima, NIJE oborio nultu hipotezu

Uticaaj prisustva drugih

F. Allport (1924) napravio bitne distinkcije:

- Socijalna facilitacija
- Socijalna inhibicija
- razlikuje efekat takmičenja i efekat prisustva
- razlikuje efekat publike i efekat koakcije

Zagonetke:

Zašto bi *samo prisustvo drugih* povećavalo ili smanjivalo uspešnost radnje?

Zašto se fenomen javlja i kod jednostavnijih životinja?

Zajonc (1965):

Prisustvo drugih

Fiziološko uzbuđenje

Dominantni odgovori

uspešnija
aktivnost

lošija aktivnost

Na dobro
uvežbanim ili
jednostavnim
zadacima,
dominantan
odgovor je
ispravan

Na novim ili
složenim
zadacima,
dominantan
odgovor je
često pogrešan

Zajonc (1965):

- do socijalne facilitacije dolazi kada osoba obavlja dominantne reakcije – one koje su dobro naučene ili zasnovane na urođenim reakcijama
- ako zadatak zahteva nedominantne reakcije – nove, komplikovane, neuvežbane – dolazi do socijalne inhibicije.

Socijalno zabušavanje

- „Ringelmanov efekat“ : u sve većim grupama pojedinci su sve manje produktivni.
  - Jedan čovek podigne 50 kg., dvojica 90, trojica 125, osmorica 200 kg.
- Dva uzroka smanjenju efikasnosti:
  - interpersonalni (problemi u koordinaciji)
  - motivacioni (socijalno zabušavanje)
    - EXP.: ispitanik tapše kad je sam ili kad (misli da) je u grupi:
      - u paru 82%, sa još petoricom 74% solo-učinka

Kako smanjiti socijalno zabušavanje?

- kada je pojedinačan doprinos vidljiv
- kada pojedinac vrednuje ciljeve grupe i smatra svoj doprinos važnim

Donošenje ocena (odluka) u grupi

- Behtjerev (1921): ispitanici najpre sami donose različite sudove i ocene, onda diskutuju o donetim sudovima u grupi, pa zatim ponovo sami donose sudove.
- rezultat: posle grupne diskusije sudovi su tačniji
- **Grupno rešavanje problema:**
- Torndajk (1938): takođe nalazi da su pojedinačni odgovori posle grupne diskusije bolji

Šta doprinosi da grupna rešenja budu bolja?

- povezivanje i dopunjavanje sposobnosti i znanja članova
  - povećana motivacija članova da nađu rešenje
  - različitost pristupa problemu
  - veća kritičnost prema pogrešnim predlozima
-
- Ometajući faktor: grupni pritisak (npr. Exp. Tomasa i Finka 1961.)

Odlučivanje u grupi

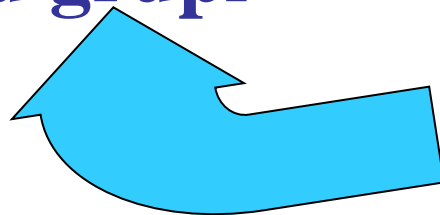
Grupna diskusija i menjanje ponašanja

- EXP. Lewin (1958): menjanje navika u ishrani (korišćenje iznutrice)
- 6 grupa domaćica, sa po 13-17 članova
- Upoređivao:
  - predavanja
  - diskusiju u grupi
- posle predavanja promena kod 3%
- posle grupne diskusije promena kod 32%

Odlučivanje u grupi

Grupna diskusija i menjanje ponašanja

- EXP. Lewin (1958): menjanje navika u ishrani
- Upoređivao:
  - davanje informacija u izolovanoj situaciji
  - direktno obraćanje komunikatora svakome ponaosob
  - **diskusiju u grupi**

Zašto je grupna diskusija efikasna?

Mogući uzroci:

- grupna diskusija
- javno izjašnjavanje
- spremnost ostalih na “odmrzavanje” stavova
- donošenje odluke

Grupno odlučivanje i stepen rizičnosti

- Grupne odluke reprezentuju prosek postojećih stavova u grupi?
- Stoner (1961): suprotno ranijem verovanju, grupne odluke po pravilu bile rizičnije od individualnih.
- šta sa odlukama porote, vojnim štabovima, upravnim odborima....?

Objašnjenja promene stepena rizičnosti

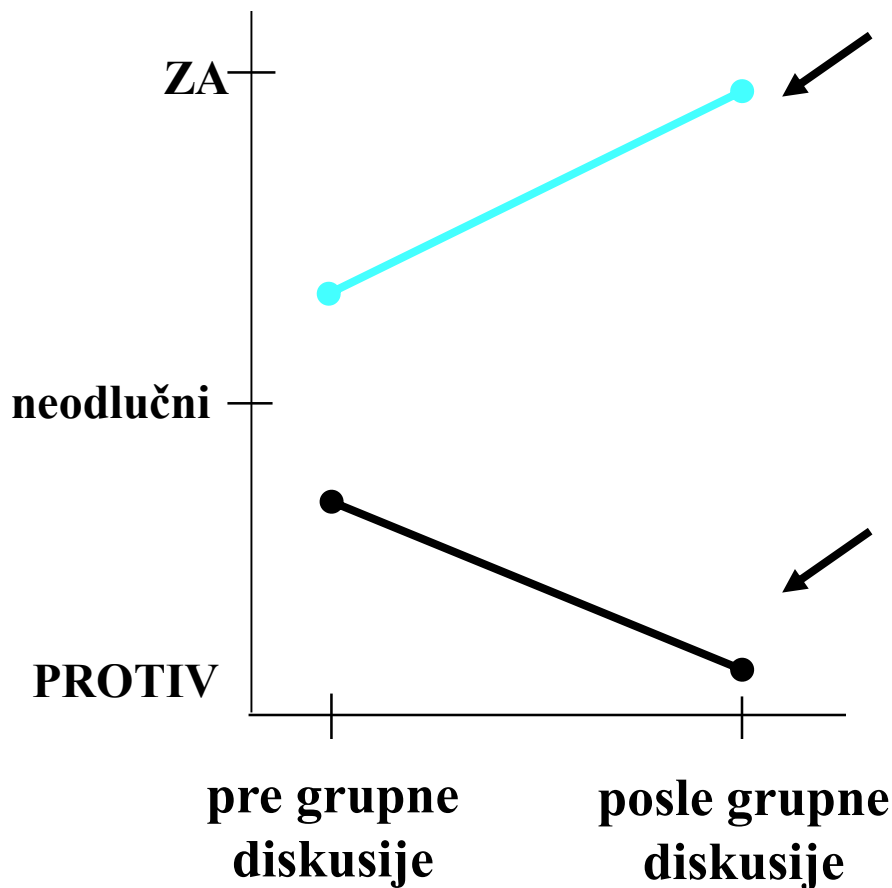
- Uloga vođa, koji su skloniji rizičnijim odlukama nego članovi
- podela odgovornosti
- povećana bliskost sa temom
- rizikovanje u mnogim kulturama predstavlja pozitivnu društvenu vrednost
- socijalno upoređivanje
- ne radi se o većoj rizičnosti već o polarizaciji uverenja kao efektu grupne diskusije (opštiji fenomen?)

Šta je grupna polarizacija?

- Ekstremnije zastupanje početnih stavova nakon diskusije u grupi.

Polarizacija uverenja

Stav prema smrtnoj kazni

Posle diskusije, grupa koje je **podržavala** smrtnu kaznu biće **još više za** smrtnu kaznu

Grupa koja je na početku bila **protiv** smrtne kazne biće **još više protiv** smrtne kazne

Uzrok grupne polarizacije?

- informativni uticaj – svako čuje dodatne argumente
- javno iznošenje stava
- normativni uticaj - socijalno poređenje: postoji uticaj i kad čujemo stavove a ne i argumente

Da li su grupne odluke bolje od pojedinačnih?

- grupne odluke obično nisu bolje od najbolje pojedinačne odluke
- Votson (1931): u 11 grupa, grupno rešenje bolje od proseka pojedinačnih, u 6 grupa bolje od najboljeg pojedinačnog
- kako prepoznati i uvažiti najkompetentnijeg člana?
- jedan od uzroka slabijih grupnih odluka: loša razmena informacija među članovima
  - paradigma razmene informacija (Stasser & Titus, 1985):
    - informacije nejednako razdeljene članovima grupe: neke informacije imaju svi, a neke samo pojedini članovi
    - umesto da razmene informacije, članovi se fokusiraju na zajedničke informacije
    - fenomen nazvan **pristrasnost zajedničkih informacija** (shared information bias)

Fijasko u odlučivanju: Zaliv svinja

Pozadina:

- Džon Kenedi je 1961, dva dana nakon izbora, odobrio plan CIA o tajnom slanju 1400 obučenih Kubanaca koji bi se iskrkali u Zalivu svinja i svrgnuli Kastru
- **akcija je pretrpela totalni fijasko**

6 pogrešnih pretpostavki

- “Ljudi će poverovati u verziju koju ponudi CIA”
- “Kubansko vazduhoplovstvo je slabo, moći ćemo ga uništiti pre napada”
- “Kastrova armija je toliko slaba da će jedinica lako uspostaviti dobro utvrđenu bazu”
- “Visoki moral 1400 Kubanaca; ne treba im podrška američkih trupa”
- “Invazija će pokrenuti pobunu stanovništva”
- “Ako stvari krenu loše, ljudi će se povući u planine i pridružiti gerilcima”

Kenedi i njegov “trust mozgova”:

“Kako smo mogli
biti tako glupi?”

“Groupthink”

Irving Janis (1972)

- **Način donošenja odluka u grupi gde se zbog potrebe članova grupe za istovetnošću suzbija iznošenje različitih gledišta, njihova evaluacija i izbor između njih.**

Još primera:

nauka

politika

crkva

sekte...

Karakteristike grupe
Direktivno vodstvo
Visoka kohezivnost
Izolovanost od spoljašnjih uticaja

“Groupthink”
Želja da se postigne jednodušnost grupe

Psihološko stanje članova grupe
Opaženi pritisak da se konformira gledištu vođe
Cenzurisanje vlastitih gledišta
Opažena potreba da se vođa zaštiti od suprotnih gledišta
Iluzija o nepovredivosti i o inferiornosti Drugih

Defektan proces odlučivanja
Nepotpun pregled ciljeva i alternativa
Nedovoljno traganje za relevantnim informacijama
Propust da se ispita moguća šteta od preferiranog izbora
Propust da se razmotre planovi u slučaju neuspeha

Povećana verovatnoća donošenja loših odluka

Kako sprečiti “grupnomišljenje”?

Janis (1972):

1. vođa ne treba da ističe kakve odluke želi i očekuje
2. vođa treba da ohrabruje slobodnu diskusiju i kritičnost
3. uloga “đavolovog advokata”
4. povremeno razmatranje problema u podgrupama
5. razmatranje i ideja grupe na koju se odluka odnosi
6. podsticanje kritike predloženog rešenja
7. na sastanke pozivati i stručnjake koji nisu deo grupe
8. svaki član grupe treba da o problemu diskutuje i sa nečlanovima
9. praktikovati da problem razmatra više nezavisnih grupa

Prednosti grupnog odlučivanja

- dopunjuju se i povezuju znanja i sposobnosti većeg broja pojedinaca
- pojačana motivacija u grupi
- različitost pristupa
- čvršće angažovanje članova u realizaciji
- zadovoljavanje potreba za aktivnošću i samopotvrđivanjem članova